

ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร ในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยเทิดพระเกียรติ

THE IMAGE OF HIS MAJESTY KING BHUMIBOL ADULYADEJ THE GREAT
IN EULOGISTIC POEMS

ปภัศรา ผาคำ^{1*} และ วัฒนชัย หมั่นยิ่ง²

Papasara Pakham^{1*} and Wattanachai Munying²

มหาวิทยาลัยนเรศวร ต.ท่าโพธิ์ อ.เมืองพิษณุโลก จ.พิษณุโลก 65000^{1,2}

Naresuan University, Thapoh Sub-district, Mueang District, Phitsanulok Province 65000^{1,2}

*Corresponding author E-mail: KWpasara@gmail.com

(Received: Aug 1, 2020; Revised: Mar 8, 2021; Accepted: Mar 9, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษาภาพพจน์และภาพลักษณ์ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยรวบรวมจากหนังสือ วารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์รายวัน ในช่วงการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 – 26 ตุลาคม พ.ศ. 2560 จำนวน 481 สำนวน ผลการวิจัยพบว่า

วรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษาภาพพจน์เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สัญลักษณ์ พบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.79 อุปมาอุปไมย คิดเป็นร้อยละ 56.13 อุปมา คิดเป็นร้อยละ 48.64 อติพจน์ คิดเป็นร้อยละ 14.76 บุคลาธิษฐาน คิดเป็นร้อยละ 9.97 ปฏิพจน์ คิดเป็นร้อยละ 4.98 ปฏิรูปพจน์ คิดเป็นร้อยละ 2.07 นามนัย คิดเป็นร้อยละ 1.24 ปฏิภาคพจน์ คิดเป็นร้อยละ 0.62 และสัทพจน์ พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.41 และจากการศึกษาภาพลักษณ์ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นที่รักของราษฎร พบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.87 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นนักปกครองและนักพัฒนาประเทศ คิดเป็นร้อยละ 27.85 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม คิดเป็นร้อยละ 18.71 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระเมตตาแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการ และราษฎร คิดเป็นร้อยละ 12.47 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่ยอมรับของชาวไทยและต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 6.44 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระอัจฉริยภาพ คิดเป็นร้อยละ 5.82 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระราชจริยวัตรที่ดีงาม คิดเป็นร้อยละ 5.19 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นพระจักรพรรดิราชในยุคสมัยใหม่ คิดเป็นร้อยละ 1.45 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงกตัญญูกตเวทิตา คิดเป็นร้อยละ 0.41 และภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 0.20

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์, บทกวีนิพนธ์โศกาลัยเทิดพระเกียรติ

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

ABSTRACT

The purpose of this study was to analyze the use of figurative language in the art of literature in eulogistic poems published at the passing of His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great and analyze the image of His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great as appeared in eulogistic poems by collecting poetry from books, journals, magazines and daily newspapers at the time of his passing from October 13, 2016 to October 26, 2017, totaling 481 poems. The results of the study were as follows.

The use of figurative language in literary arts in descending order, namely symbol which was found in the highest number, accounting for 78.79%, metaphor, accounting for 56.13%, simile, accounting for 48.64%, hyperbole, accounting for 14.76%, personification, accounting for 9.97%, rhetorical question, accounting for 4.98%, allusion, accounting for 2.07%, metonymy, accounting for 1.24%, paradox, accounting for 0.62% and onomatopoeia which was found in the smallest number, accounting for 0.41%. Regarding the study of the image as appeared in the Poetry of Sorrow in descending order, namely the image of the king who improved the quality of life of people and was loved by the people was found in the highest number, accounting for 59.87%, the image of the king who was the ruler and the country developer, accounting for 27.85%, the image of the righteous king, accounting for 18.71%, the image of the king was merciful on the royal family, nobles, civil servants and citizens, accounting for 12.47%, the image of the king who was accepted by the people of Thailand and foreign countries, accounting for 6.44%, the image of the truly multi-talented king, accounting for 5.82%, the image of the king who had moral behavior, accounting for 5.19%, the image of the king who was the royal emperor in the modern era, accounting for 1.45%, the image of a grateful king, accounting for 0.41% and the image of the democratic king, accounting for 0.20%.

KEYWORDS: Image, Eulogistic Poems

บทนำ

นับเป็นบุญของพสกนิกรชาวไทยทั้งมวลที่อยู่ใต้ร่มพระบารมีในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ที่ทรงครองราชย์ตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 จวบจนถึงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ตลอด 70 ปี แห่งการครองราชย์พระองค์ทรงปกครองประเทศชาติและประชาชนด้วยทศพิธราชธรรม เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ เป็นร่มเกล้าฯ มิ่งขวัญ เพียบพร้อมสมบูรณ์ในพระสติปัญญา พระธรรมจริยา พระวิริยอุตสาหะตลอดระยะเวลาแห่งการครองราชย์ สมดังพระปฐมบรมราชโองการที่ได้พระราชทานไว้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ดังพระราชดำรัสว่า “เราจะครองแผ่นดิน

โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กล่าวคำปรารภในโอกาสการจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก และจดหมายเหตุ เนื่องในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2560 (กรมศิลปากร, 2560ก, น. 1)

“...พระองค์ทรงตั้งมั่นในพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทรงอุทิศ ทูมเทกกำลังพระวรกาย และกำลังพระราชหฤทัยในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อความกินดีอยู่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่อาณาประชาราษฎร์และความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนของประเทศชาติ พระองค์ทรงงานด้วย

หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” รวมทั้งได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลากหลายสาขา...”

วันแห่งความโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์ของปวงชนชาวไทยทั่วสารทิศจะพรรณนาได้ เมื่อทราบข่าวการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 เวลา 15.52 น. ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นในจิตใจและสรรค์สร้างให้เกิดพลังการของพระองค์เป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจนยากที่จะลืมเลือนไปได้ ทั้งในด้านพระราชจริยวัตรอันงดงามยิ่งรวมทั้งพระราชกรณียกิจอันนอบน้อมน้อมน้อมสร้างความเป็นสุขตลอดเวลาที่ทรงดำรงสิริราชสมบัติ สมควรแก่การสดุดีเทิดพระเกียรติเป็น “มหाराช” อย่างแท้จริง ด้วยภาพลักษณ์ของพระองค์ที่ตราตรึงอยู่ในชีวิตจิตใจของปวงประชา เมื่อเกิดเหตุการณ์วันสำคัญอย่างยิ่งคือการเสด็จสวรรคตจึงเป็นบ่อเกิดแห่งแรงบันดาลใจให้นักวิชาการ นักประพันธ์ ประชาชน องค์กรภาครัฐและเอกชนได้แต่งบทกวีนิพนธ์โศกาลัย เพื่อเทิดพระเกียรติและเผยแพร่ที่แสดงถึงคุณงามความดีของพระองค์ มีภาพลักษณ์ที่งดงาม โดยใช้ภาษาที่สละสลวยงดงามตามลักษณะคำประพันธ์แต่ละชนิดและแฝงไว้ด้วยแนวคิดที่ได้เสนอในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยสื่ออารมณ์ไปยังผู้อ่านให้เข้าใจตรงกันกับบทกวีนิพนธ์ ดังแนวคิดของสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548, น. 2) กล่าวว่า “ผู้เขียนต้องมึคิดปะในการใช้ภาษา สามารถใช้ภาษาสร้างให้เกิดวรรณศิลป์ หรือความงามของภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้วรรณศิลป์นี้เป็นเครื่องมือสื่อสารอันเป็นหัวใจสำคัญของงานเขียนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์”

สำหรับบทกวีนิพนธ์โศกาลัยเป็นวรรณกรรมร้อยกรองประเภทจินตกวีเช่นเดียวกับวรรณคดีนิราศกวีจะพรรณนาถึงการพลัดพรากจากไปจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง รำพึงรำพันถึงคนที่ตนรักหรือห่วงใย กล่าวถึงภูมิประเทศ เหตุการณ์ ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด

ของกวีเปรียบเทียบคนรักกับสิ่งที่พบเห็น ส่วนวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเป็นจินตกวีที่ยกย่องเทิดทูนพระมหากษัตริย์ที่ทรงประกอบคุณงามความดีเพื่อประเทศชาติ

ดังนั้น บทกวีนิพนธ์โศกาลัยเทิดพระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงเน้นความสะอาดอารมณ์และความโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์ ที่พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมใจของปวงชนชาวไทย ซึ่งในระหว่างที่ทรงครองราชย์สมบัตินั้น พระองค์ประกอบคุณงามความดีนานัปการรวมไปถึงภาพลักษณ์เป็นที่ประจักษ์ต่อชาวไทยและประชาชาติทั่วโลก ผู้แต่งคำประพันธ์จึงเขียนบทกวีนิพนธ์ที่ตนถนัดไว้ เพื่อน้อมรำลึกและเทิดพระเกียรติได้ตามความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล

เมื่อปวงชนชาวไทยต้องสูญเสียพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ จึงได้มีการแสดงความโศกาลัยผ่านการแต่งบทกวีนิพนธ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งการแต่งบทกวีนิพนธ์หรือวรรณคดีที่แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่มีสาระเฉพาะประเภทที่สะท้อนความรู้สึกโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์ คร่ำครวญหรือพลัดพรากจากสิ่งที่รัก โดยเรียกสั้นๆว่า สัลลาปังคพิไสย และรลในวรรณคดีสันสกฤต เรียกว่า กรุณารล เป็นรลแห่งความสงสาร เศร้าโศกเสียใจ การแต่งคำประพันธ์เฉพาะเรื่อง เฉพาะรลแห่งความโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์ จตุพร มีสกุล (2556, น. 1) เรียกคำประพันธ์ประเภทนี้ว่า วรรณคดีโศกาลัย หรือบทกวีนิพนธ์โศกาลัย ดังที่กล่าวไว้ว่า “วรรณคดีอีกกลุ่มหนึ่ง คือบทร้อยกรองที่เขียนขึ้นเพื่อระลึกถึงหรือไว้อาลัยผู้วายชนม์ซึ่งมีลักษณะคล้ายนิราศ เพราะมีเหตุจากการสูญเสียเช่นเดียวกัน แต่ต่างกันที่เป็นการจากกันชั่ววินาทีด้วยความตาย จึงปราศจากความหวังที่จะได้พบกันอีก เรียกบทประพันธ์นี้ว่า วรรณคดีโศกาลัย”

ผู้วิจัยเห็นว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา บทกวีนิพนธ์ที่ผู้ประพันธ์แต่งขึ้นล้วนเป็นบทประพันธ์ประเภทร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติ ยอพระเกียรติ ถวายพระพรราชสดุดี และบทอาเศียรวาท จุดประสงค์ของบทประพันธ์เหล่านี้ต่างประพันธ์เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีที่มีต่อพระมหากษัตริย์ สำหรับบทกวีนิพนธ์โศกาลัย

เกิดพระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งผู้ประพันธ์ แต่งด้วยความรู้สึกในหัวใจที่เปี่ยมล้นด้วยความประทับใจ ในพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรที่ทุ่มเทพระวรกาย เพื่อประโยชน์สุขให้แก่พสกนิกรตลอดสมัยของพระองค์ อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์ บทกวีนิพนธ์โคลงกลอนในคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง เนื่องในวาระเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ทั้งยังเป็นการเกิดพระเกียรติและสืบสานวรรณศิลป์อันจะเป็นประโยชน์ต่อ แนวทางการศึกษาของชาติไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์วรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษา ภาพพจน์ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โคลงกลอนในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

2. เพื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โคลงกลอน

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาบทกวีนิพนธ์ช่วง การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 – 26 ตุลาคม พ.ศ. 2560 จำนวน 481 สำนวน โดยรวบรวมจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ดังนี้

1.1 หนังสือ

1.1.1 กรมศิลปากร. (2560ก). 89 พรรษา แห่งภูมิพลแห่งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สุวรรณภูมิเฮอริเทจ.

1.1.2 กรมศิลปากร. (2560ข). พระเสด็จสู่ฟ้า ราษฎร์ล้วนอาลัย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

1.1.3 คณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึกและจดหมายเหตุงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร. (2560). นวมินทราธิราช สดุดี. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

1.1.4 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2560). นวมรัชชัตติยานุสรณ์: รวมผลงานรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร. กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์.

1.1.5 คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา. (2560). ร้อยมณีน้ำตา รำลึกพระมหากรุณาธิคุณ โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสดมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

1.2 หนังสือพิมพ์รายวัน ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน เป็นต้น

1.3 นิตยสาร วารสาร รายเดือน รายปี ภัยร้ายลับดาห์

1.4 หนังสือ วารสารฉบับวาระพิเศษต่าง ๆ

2. ขอบเขตด้านกรอบการวิจัย

2.1 วรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษาภาพพจน์ ได้แก่

2.1.1 อุปมา (Simile)

2.1.2 อุปลักษณ์ (Metaphor)

2.1.3 สัญลักษณ์ (Symbol)

2.1.4 บุคลาธิษฐาน (Personification)

2.1.5 อติพจน์ (Hyperbole)

2.1.6 ปฏิภาคพจน์ (Paradox)

2.1.7 นามนัย (Metonymy)

2.1.8 ปฏิพจน์ (Rhetorical Question)

2.1.9 ปฏิรูปพจน์ (Allusion)

2.1.10 สัทพจน์ (Onomatopoeia)

2.2 ภาพลักษณ์ ได้แก่

2.2.1 ภาพพระมหากษัตริย์นักปกครอง และนักพัฒนาประเทศ

2.2.2 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็น
พระจักรพรรดิราชในยุคสมัยใหม่

2.2.3 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็น
ประชาธิปไตย

2.2.4 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระเมตตา
แก่พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการ และราษฎร

2.2.5 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงกตัญญู
กตเวทิตา

2.2.6 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระราช
จริยวัตรที่ดีงาม

2.2.7 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็น
ที่ยอมรับของชาวไทยและต่างประเทศ

2.2.8 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพัฒนา
คุณภาพชีวิตและเป็นที่ยอมรับของราษฎร

2.2.9 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม

2.2.10 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระอัจฉริยภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์ของพระบาท
สมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช
มหाराช บรมนาถบพิตร ในบทกวีนิพนธ์โศกาลัย
เทิดพระเกียรติ” มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูลจากสื่อและแหล่งข้อมูล
ต่าง ๆ ตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม 2559 ถึงวันที่ 26 ตุลาคม
2560 จำนวน 481 สำนวน

1.2 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระบาท
สมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช
มหाराช บรมนาถบพิตร

1.3 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับแนวคิดและทฤษฎีกรอบการวิจัยที่นำมาใช้ ได้แก่ การ
ใช้ภาษาภาพพจน์และภาพลักษณ์

1.4 สร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบ
ของการวิจัยการใช้ภาษาภาพพจน์และภาพลักษณ์โดย
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้องของ
ข้อมูลและความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำ
บทกวีนิพนธ์แต่ละเรื่องวิเคราะห์การใช้ภาษาภาพพจน์
10 ประเด็น และวิเคราะห์ภาพลักษณ์ 10 ประเด็น โดยระบุ

สาระที่ปรากฏในวรรคหรือบทกวีนิพนธ์นั้น ๆ แล้วจึงนำ
ผลมาพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของ
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช
มหाराช บรมนาถบพิตร

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ศึกษาวรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษา
ภาพพจน์ในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยในพระบาทสมเด็จพระ
บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหाराช
บรมนาถบพิตร

2.2 ศึกษาภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระ
บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหाराช
บรมนาถบพิตร ในบทกวีนิพนธ์โศกาลัย

2.3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลวรรณศิลป์การ
ใช้ภาษาภาพพจน์และภาพลักษณ์มาคำนวณหาความถี่
และค่าร้อยละโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

2.4 นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์
ของการวิจัยมาสรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

3. ขั้นสรุปผลการวิจัย

เสนอผลงานการศึกษาระดับปริญญาโท แบบ
พรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยแบ่ง
ผลการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์การใช้ภาษาภาพพจน์
ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยในพระบาทสมเด็จพระ
บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหाराช
บรมนาถบพิตร

ขั้นตอนที่ 2 ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระ
บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหाराช
บรมนาถบพิตร ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โศกาลัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์วรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษา
ภาพพจน์ และภาพลักษณ์ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์
โศกาลัยเทิดพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระบรม
ชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหाराช บรมนาถ
บพิตร ตามกรอบแนวคิดการใช้ภาษาภาพพจน์และ
ภาพลักษณ์ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. วรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษาภาพพจน์ที่ปรากฏ
ในบทกวีนิพนธ์โศกาลัย โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหา
น้อยที่สุด ดังต่อไปนี้

พินัยกรรม ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2564

1.1 การใช้ภาษาภาพพจน์สัญลักษณ์ พบ 379 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 78.79 โดยเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งสิ่งใด ด้วยการใช้คำวลี หรือข้อความอื่น ๆ แทน ซึ่งใช้กันมานาน จนมีความเข้าใจตรงกันหรืออาศัยบริบทในบทกวีนิพนธ์ นั้น ๆ ตีความจนสามารถสื่อเข้าใจได้ ดังการใช้ภาษาพจน์สัญลักษณ์แทนพระนามของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โคลงกลายเทิดพระเกียรติ ทั้งนี้ จะอาศัยการเชื่อมโยงด้วยบริบทและใช้คำแทนพระองค์ ได้แก่ ในหลวง พระสยามินทร์ ใต้ร่มพระบารมี พ่อหลวง พระภูบาล พระยอดขวัญ ปิ่นหล้า แก้วจักรี ทรงธรรม รอยพระบาท ฯลฯ

1.2 การใช้ภาษาภาพพจน์อุปมาอุปไมย พบ 270 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 56.13 โดยเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกัน ซึ่งใช้คำเปรียบเทียบ เป็น เถ่า คือ ทำให้เกิดจินตนาการสามารถรับรู้ได้โดยนัยว่าหมายถึงสิ่งใด ได้แก่ เป็นพ่อ เป็นครู เป็นจอมกษัตริย์ เป็นพระพุทธเจ้า คือพลังแผ่นดิน คือทิพย์โพธิญาณ คือ ออกสยาม เถ่าแผ่นดินฟ้าแผ่นดิน และพบการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยโดยนัย ไม่มีการเชื่อมคำด้วย เป็น เถ่า คือ เช่น ตะวันมีด คำว่า ตะวัน เปรียบพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ส่วนคำว่า มีด เปรียบการเสด็จสวรรคตของพระองค์ เป็นต้น

1.3 การใช้ภาษาภาพพจน์อุปมา พบ 234 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 48.64 เป็นการเปรียบเทียบเพื่ออธิบาย ลักษณะสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยสิ่งที่นำมาเปรียบนั้นย่อมเป็นสิ่งที่รู้จักทั่วไป และเป็นการเปรียบเทียบกับคุณงามความดีของพระองค์ต่อประเทศชาติ ใช้การเชื่อมคำและข้อความด้วยคำว่า ดุจดั่ง ดั่ง เหมือน ราว ปาน ประดุจ เพียง เฉก ประหนึ่ง ฯลฯ ดังปรากฏในบทกวีนิพนธ์โคลงกลายเทิดพระเกียรติ ได้แก่ ดุจเดือน ดั่งฉัตรแก้ว เหมือนแสงสว่าง เหมือนลูกนกกลูกกา ประหนึ่งดวงตะวัน ราวน้ำตา ปานภูผา ฟางเพชรพลอย ประดุจร่มโพธิ์ร่มไทร เฉกเช่นพระโพธิสัตว์ ฯลฯ

1.4 การใช้ภาษาภาพพจน์อติพจน์ พบ 71 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 14.76 เป็นการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็ นนามธรรม ทำให้เกิดจินตภาพที่เกินความจริงแต่ให้ความ

รู้สึกถึงซึ่งเป็นเหตุเป็นผลกับสิ่งที่เปรียบเทียบกล่าวถึง พระราชกรณียกิจของพระองค์ตลอดระยะเวลาที่ครองราชสมบัติ ได้แก่ หนาวน้ำตา คร่ำน้ำตาทุกทิวาราตรี น้ำตาห่มฟ้า น้ำตาฟ้าหล่น เสียงโศกดังไกลถึง ไวภูณท์ น้ำค้างหนาวราวน้ำตา แผ่นดินลั่นทรุดลง เสียงระงมถึง เมืองแมน เทวราอาตุร หลากน้ำตาไทยไหลร่วงมิรู้ แล้งแรงโศก ฯลฯ

1.5 การใช้ภาษาภาพพจน์บุคลาธิษฐาน พบ 48 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 9.97 โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจให้มีความรู้สึกหรือกิริยาอาการ เสมือนมนุษย์ เช่น ใช้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแสดงถึงความโศกเศร้าคร่ำครวญในการเสด็จสวรรคตของพระองค์ ได้แก่ สุรย์สลบซบแสงหนี สัตว์ล่าทำสรดซ้อง ท้องฟ้าหม่น แผ่นดินเศร้า แผ่นดินหม่น ผืนป่าโคกสลด พิรุณระทม ใบไม้นิ่ง ฟ่ำรำไห่ จันทรรัวโรยแสง ฯลฯ

1.6 การใช้ภาษาภาพพจน์ปฏิพจน์ พบ 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 4.98 เป็นการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ เพื่อสื่อความหมายคำถามในคำประพันธ์แต่ มิได้หวังผลต่อคำตอบของคำถามนั้น เป็นการตั้งคำถามถึงผู้อ่านหรือผู้ฟังให้รำลึกพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อวง ประชากรราษฎร์โดยมุ่งกระทำความดีตามพระราชปณิธานของพระองค์ ได้แก่ “พระหัตถ์กร้านเพราะตราครุฑรำทำเพื่อใคร” “พระสถิตทิพย์สถานพิมานไหน ทุกดวงใจแดนดินถวิลหา” “ยายจ๋า พระราชาหายไปไหน” “ไม่ว่างออกทีวีหรืออย่างไร หรือพระองค์หายเข้าไปในภาพนี้” “ฟ้าได้ยินเสียงร่ำไห้บ้างไหมฟ้า” ฯลฯ

1.7 การใช้ภาษาภาพพจน์ปฏิรูปพจน์ พบ 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.07 เป็นการเปรียบเทียบโดยการกล่าวถึงบุคคล สถานที่ เหตุการณ์สำคัญ สำนวนหรือวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เป็นที่ยุ่จักกันโดยทั่วไป นำมาปรับเปลี่ยนนสาระทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ได้แก่

“ถึงหน้าวังตั้งหนึ่งใจจะขาด

คิดถึงบาทพิตรอดิศร”

เจ็ดสิบปีพระเมตตาเอื้ออาทร

ชุลีกรเทิดภูมิินทร์เหนือวิญญาน

(ธีรวัฒน์ กล่าวเกลี้ยง, 2560, น. 43)

จากบทประพันธ์ข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบ โดยนำสำนวนมาจากวรรณคดีเรื่องนิราศภูเขาทอง ของสุนทรภู่ ว่า

“ถึงหน้าวังดังหนึ่งใจจะขาด

คิดถึงบาทบาทพิตรอดิศร”

(ถนอมวงศ์ สุกโชติรัตน์ ล้ายอดมรรคผล, บรรณาธิการ, 2559, น. 20)

1.8 การใช้ภาษาภาพพจน์นามนัย พบ 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.24 โดยการเปรียบเทียบด้วยคำหรือวลีที่บ่งบอกลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง โดยนำลักษณะบางส่วนมากล่าวให้หมายถึงส่วนรวมทั้งหมด ได้แก่

“แล้วปวงชนทั้งแผ่นดินรินรำให้

เพียงประกาศบาดใจไทยทุกที่

ต่างละอิน้อดอกอ้อทั้งปฐพี

ภาพทรงกลองกางแผนที่ไม่มีแล้ว”

(ประยอม ซองทอง, 2560ข, น. 52)

1.9 การใช้ภาษาภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ พบ 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.62 เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้คำหรือวลีที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันมากล่าวเปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดความหมายที่ชัดเจน ได้แก่

“ขอแปรระทมรันทศศร่า เป็นคุณ

มรณสติพระการุณย์ ไปรดเกล้า

แกร่งไกรกว่าเขาขุน อันสถิต

ยังบ่เยี่ยมเทียบเท่า แก่นแท้ธรรมเกษม”

(ดวงมน จิตรจ้านง, 2560, น. 36)

1.10 การใช้ภาษาภาพพจน์สัทพจน์ พบ 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.41 เป็นการเปรียบเทียบโดยการเลียนเสียงธรรมชาติหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้เกิดจังหวะน่าฟัง ทำให้มีความหมายเกิดภาพและเสียง ได้แก่

“ฟ้าครืนสะเทือนลั่น ฟ้าฟาดลั่นขวัญผวา”

(วรพล จรูญวณิชกุล, 2560, น. 64)

2. ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โคกาลัยเทิดพระเกียรติ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังต่อไปนี้

2.1 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นที่รักของราษฎร พบ 288 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 59.87 ดังตัวอย่างเช่น บทกวีนิพนธ์ของ ทศพล ศรีพุ่ม แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ โดยพรรณนาถึงพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงห่วงใยประชาชนทั่วทุกสารทิศ เมื่อเสด็จสวรรคตต่างสำนึกถึงคุณงามความดีของพระองค์ จึงได้แสดงออกด้วยบทกวีเทิดพระเกียรติ ดังคำประพันธ์

“บังคมบรมโกศแก้ว กษัตริย์สยาม

เห็นดั่งเห็นพระยาม เยี่ยมหล้า

น้อมนำพระปณิธานตาม ตราบชีพ สลายเอย

ขอพระเกียรติอยู่ฟ้า คู่ดาวแดนไทย”

(ทศพล ศรีพุ่ม, 2560, น. 37)

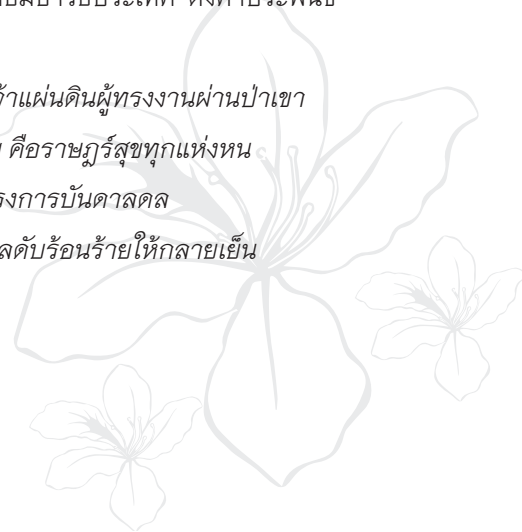
2.2 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นนักปกครองและนักพัฒนาประเทศ พบ 134 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.85 ดังตัวอย่างเช่น บทกวีนิพนธ์ของธัญญา พิพิชฌณิชการ แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพโดยพรรณนาถึงพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงปกครองประเทศด้วยความร่มเย็นเป็นสุข เพราะพระองค์พัฒนาประเทศได้อย่างก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ ดังคำประพันธ์

“เจ้าแผ่นดินผู้ทรงงานผ่านป่าเขา

สุขล้นเกล้าฯ คือราษฎรสุขทุกแห่งหน

กว่าสี่พันโครงการบันดาลผล

ล้วนกอปรผลดีบ่อนร้ายให้กลายเป็น

พินัยกรรม ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2564

มีเพียงกล้องปากกาและแผนที่
ใช้มณีธาเครื่องยศปรากฏเห็น
แต่กลับเปี่ยมพระบารมีที่บำเพ็ญ
เพราะทรงเป็นจอมกษัตริย์นักพัฒนา”
(ธนัญญา พิพิธวณิชการ, 2560, น. 40)

2.3 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม
พบ 90 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 18.71 พระบาทสมเด็จพระ
พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร ทรงผนวชในศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนา
หลักของชาติและทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ จึงสนพระราชหฤทัย
ในพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นเนืองนิตย์
ตลอดจนทรงประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่พสกนิกร
ทั่วประเทศ ดังบทกวีนิพนธ์ของ ไชยปกรณัม พุทธธีรภาพ
แต่งเป็นกาพย์สุรางคนางค์ 28 ดังคำประพันธ์

“พระคุณยิ่งใหญ่
แสงส่องทั่วไทย ในหลวงของฉฉฉฉ
ดุจดั่งแสง แสงอร่ามนั้น
อินทุทรงธรรม ท่านทำเพื่อชน”
(ไชยปกรณัม พุทธธีรภาพ, 2560, น. 27)

2.4 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระเมตตา
แก่พระบรมวงศานุวงศ์ ชุมนาง ข้าราชการ และราษฎร
พบ 60 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 12.47 พระบาทสมเด็จพระ
พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร เป็นผู้ที่มีพระเมตตากรุณาต่อพสกนิกรของ
พระองค์ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนทุก ๆ สถานที่
เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขด้วยความห่วงใยตลอดระยะเวลา
ครองราชย์ ดังบทกวีนิพนธ์ของ กุลนรี ราชปรีชา แต่งเป็น
คำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ ดังคำประพันธ์

“พระมหากษัตริย์มหาศาล
เจ็ดสิบปีทรงงานนานเพียงไหน
พระเสโทหลังรินทั่วถิ่นไทย
सानสายใยความจงรักความภักดี”
(กุลนรี ราชปรีชา, 2560, น. 10)

และอีกบทหนึ่งว่า
“แม้ตะวันลับหายที่ปลายฟ้า
พระเมตตาที่ยังกระจ่างสว่างไสว
ขอเดินตามรอยพระบาททุกชาติไป
สร้างความคิดฝากไว้ให้แผ่นดิน”
(กุลนรี ราชปรีชา, 2560, น. 11)

2.5 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่ยอมรับ
ของชาวไทยและต่างประเทศ พบ 31 แห่ง คิดเป็นร้อยละ
6.44 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นศูนย์รวมใจ
ของคนไทยทั้งแผ่นดิน เป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ
ทั้งการพัฒนาประเทศ การปกครอง ผู้มีพระราชจริยวัตร
ที่ดีงาม และมีพระอัจฉริยภาพนานาประการจนได้รับ
การเทิดพระเกียรติอย่างกว้างขวาง ดังบทกวีนิพนธ์ของ
ณัฐวุฒิ แสงพันธ์ แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี 11
ดังคำประพันธ์

“ใต้ฟ้าจะหาใคร ราชาใดในสากล
พ่างพระภูวดล ภูมิพลมหาราชัน
อวลอุ้นพระคุณตรา กอปรกิจจาอเนกอนันต์
เดชะพระสร้างสรรค์ เข็ดราชภูรีรัฐวัฒนา”
(ณัฐวุฒิ แสงพันธ์, 2560, น. 34)

2.6 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระอัจฉริยภาพ
พบ 28 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.82 พระบาทสมเด็จพระ
พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร ทรงมีโครงการพระราชดำริและเสด็จ
พระราชดำเนินเยี่ยมเยียนโครงการพระราชทานทั่วทุก
ภูมิภาคกว่าสี่พันโครงการ โดยริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ มาประยุกต์
ใช้พัฒนาประเทศจนประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่าง
ให้กับนานาชาติ เช่น โครงการฝนหลวง โครงการกักกัน
น้ำชายพัฒนา โครงการทฤษฎีใหม่ แนวคิดตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ดังบทกวีนิพนธ์ของ อำพันเทพ
ธาวณิชชการ แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ
ดังคำประพันธ์

“เอกอัครราชเจ้า จอมกษัตริย์

เป็นสุริยะส่องพิพัฒน์   ชาติแพรว
พระบารมีเจ็ดจรัส   ตรีโลก ลือแล
อาทิตย์อัปแสงแล้ว   ลับฟ้าลาไกล”

และอีกตอนหนึ่งว่า

“กัปป์นานยิ่งย่ำ   ยาวนาน
แต่จิตภักดีภูบาล   ยิ่งมั่น
จักเจริญราชปณิธาน   ทุกสิ่ง
ผดุงชาติพิลาสแคว้น   เลิศล้ำวันคร”

(อำพันเทพ ธารวณิชการ, 2560, น. 91)

2.7 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระราชจริยวัตรที่ดั่งม พบ 25 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.19 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีงามของชาวไทย และชาวต่างประเทศจนได้รับการกล่าวขานว่าเป็นกษัตริย์ที่ทรงทศพิธราชธรรมนำความสำเร็จมาสู่ประเทศด้วยโครงการพระราชดำริของพระองค์กว่าสี่พันโครงการ ดังบทกวีนิพนธ์ของคุณหญิงกุลทรัพย์ แก่นแม่นกจิฯ แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ ดังคำประพันธ์

“งามทรงทศพิธแจ้ง จักรพรรดิ – ธรรมเสย

คือมกุฎเพชรรัตน์   แหล่งหล้า
การุณย์ไพโรฟ้าขจัด   ทุกซ່าง ร้างแฮ
เถกิงพระเกียรติเกริกหล้า   สถิตห้องหทัยประชา”
(กุลทรัพย์ แก่นแม่นกจิฯ, คุณหญิง, 2560, น. 61)

2.8 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นพระจักรพรรดิราชในยุคสมัยใหม่ พบ 7 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 1.45 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วประเทศด้วยความรัก ความผูกพัน ทรงนำปัญหาต่าง ๆ มาแก้ไขตามแนวคิดสมัยใหม่ ดังบทกวีนิพนธ์ของชูชาติ ชุ่มสนิท แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ ดังคำประพันธ์

“ชีวิตพ่อทรงงานมานานปี

พระบาทย์าธรณีทั่วสยาม
พระโสดฟังพระเนตรตั้งสังเกตตาม
พระโอรส์์ปลอบสอภามทุกซ่ลุขคน
พนมใหญ่พนาไพรมีปัญหา
แผ่นดินแห่งแปลงนาไร่พืชผล
ราษฎรอดอยากลำบากจน
พ่อเสกฝนตกพราให้ทำกิน”

(ชูชาติ ชุ่มสนิท, 2560, น. 89)

2.9 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงกตัญญู กตเวทิตา พบ 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.41 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีกตัญญูกตเวทิตาต่อแผ่นดินพระราชบิดา พระราชมารดา พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และราษฎร โดยทรงมีพระราชปณิธานว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” จึงมีโครงการพระราชดำริและพระราชกรณียกิจด้วยความกตัญญูกตเวทิตาต่อแผ่นดินของพระองค์ ดังบทกวีนิพนธ์ของดุสิต คร่ำสุข แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ ดังคำประพันธ์

“ภูติครองราชย์ด้วย ปณิธาน

ทศพิธราชธรรมปาน   ประทีปแก้ว
สาตแสงส่องสุขสราญ   ราษฎรรื่น – รื่นแล
มีดหมดภัยหมดแล้ว   แหล่งหล้านราศัย”
(ดุสิต คร่ำสุข, 2560, น. 97)

2.10 ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประชาธิปไตย พบ 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.20 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีสถานภาพตามรัฐธรรมนูญโดยเป็นประมุขของประเทศ ซึ่งจะไม่เกี่ยวข้องทางด้านการเมืองการปกครองประเทศ แต่ในฐานะของพระมหากษัตริย์ไทย ทรงห่วงใยพลสกนิกรของพระองค์ตลอดรัชสมัยที่ครองราชย์ ทรงมีพระราชกรณียกิจ และโครงการพระราชดำริ เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

อันเป็นประจักษ์ที่ราษฎรรักพระองค์ คือพ่อของแผ่นดิน ตราบนิรันดร์ ดังนั้นพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนิน ไปตามพระราชกรณียกิจที่พึงปฏิบัติ ดังบทกวีนิพนธ์ ของประยอยม ซองทอง แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภท กลอนสุภาพ ดังคำประพันธ์

“ทรงเป็นนักปกครองกรองธรรมนิติ
ยุติธรรมดับวิกฤตพิบัติธรรมสมัย
เป็นกษัตริย์รัฐประชาธิปไตย
อ้างไทยเกิดธรรมเด่นดำรง”
(ประยอยม ซองทอง, 2560ก, น. 139)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยเกิดพระเกียรติ สรุปผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์วรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษา ภาพพจน์ในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยเกิดพระเกียรติ ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งปรากฏการใช้ภาษา ภาพพจน์โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ สัญลักษณ์ อุปมา อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ นามนัย ปฏิภาคพจน์ และลัทพจน์
2. เพื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยเกิดพระเกียรติ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ 1. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นที่รักของราษฎร 2. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นนักปกครองและนักพัฒนาประเทศ 3. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม 4. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระเมตตาแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการ และราษฎร 5. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่ยอมรับของชาวไทย และต่างประเทศ 6. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระอัจฉริยภาพ 7. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้มีพระราชจริยวัตรที่ดีงาม 8. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นพระจักรพรรดิราชในยุคสมัยใหม่ 9. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรง

กตัญญูกตเวทิตา และ 10. ภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประชาธิปไตย

การอภิปรายผลการวิจัย

ภาพลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะอันโดดเด่นของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่ปวงประชาชนชาวไทยและนานาชาติที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์โศกาลัยเกิดพระเกียรติ โดยผู้แต่งหรือผู้ประพันธ์บทกวีนิพนธ์ได้สะท้อนความรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ที่มีต่อพลสกนิกรอย่าง ถ้วนหน้าตลอดรัชสมัยที่พระองค์ทรงครองราชสมบัติด้วยความร่มเย็นเป็นสุข เมื่อพระองค์ผู้ทรงเป็นที่รักยิ่งของราษฎร เสด็จสวรรคตทำให้เกิดความโศกเศร้าสะเทือนใจไปทั่วแผ่นดิน ผู้ที่สนใจคำประพันธ์จึงได้ประพันธ์เป็นบทกวีนิพนธ์โศกาลัยเกิดพระเกียรติประเภทต่าง ๆ โดยสรรถาษาวรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษาภาพพจน์ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของพระองค์ตามจินตนาการของผู้แต่งคำประพันธ์ เพราะเป็น 10 ประเด็นตามกรอบการวิจัย แต่เป็นความจริงที่มีพระราชจริยวัตรที่ดีงามสมจริง ดังพระปฐมบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ผลการวิจัยดังกล่าวโดยสรุปพบว่า การใช้ภาษา ภาพพจน์ด้านสัญลักษณ์จะปรากฏมากที่สุดสำหรับสาระหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการยกย่องเทิดทูนพระเกียรติพระมหากษัตริย์ วีรบุรุษ และบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ในส่วนที่การใช้ภาษาภาพพจน์ด้านลัทพจน์พบน้อยที่สุดในบทกวีนิพนธ์เกิดพระเกียรติ เพราะการใช้วรรณศิลป์ของผู้แต่งโดยอาศัยเสียงธรรมชาติ สัตว์ สิ่งของอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้บทกวีนิพนธ์มีลีลาจังหวะน่าฟัง ทำให้เกิดจินตภาพและเสียงที่นำมาเปรียบเทียบโดยผู้แต่งกำหนดจำนวนบทในคำประพันธ์โดยเฉลี่ย 4 – 6 บท การสอดแทรกลัทพจน์เสียงธรรมชาติจึงลดน้อยลงไปด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิภาดา ทองวัฒนะ (2559) และนภาพร แสงสุข (2563) โดยผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้แต่งบทกวีนิพนธ์และผู้เรียบเรียงหรือผู้แต่งคำร้อง วรรณกรรมเพลงจะใช้

การเลียนเสียงธรรมชาติน้อย เพราะมีสาระเกี่ยวข้องสั้น ๆ ไม่สามารถนำเสนอเรื่องราวเกือบตลอดเรื่องได้

ในการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เกี่ยวกับภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพัฒนา คุณภาพชีวิตและเป็นที่ยกย่องของราษฎรที่ปรากฏมากที่สุดในบทกวีนิพนธ์ไตรกัลยเทิดพระเกียรติเป็นเพราะพระนามของพระองค์ทรงได้รับการกล่าวขานเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในพระมหากษัตริย์คุณอย่างใหญ่หลวงแก่ปวงชนชาวไทยทั่วสารทิศ เป็นที่ยกย่องเทิดทูนต่อพสกนิกรทุกหมู่เหล่าทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ยากที่จะมีกษัตริย์พระองค์ใดเทียบได้ ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชสมบัติ พระองค์ทรงมีความรัก ความห่วงใยในสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของพสกนิกรทั่วประเทศ ดังขออัญเชิญพระราชนิพนธ์เรื่องเมื่อข้าพเจ้าจากสยามสู่สวีเดนและนอร์เวย์ อ่างอิงไว้เป็นที่ประจักษ์ในพระมหากษัตริย์คุณ ดังนี้

“เมื่อออกจากพระที่นั่งไพศาลทักษิณมายังพระที่นั่งอัมรินทร์วินิจฉัย ผู้คนอะไรช่างมากมายเช่นนี้ เมื่อวานนี้เจ้าหน้าที่ได้เข้ามาถามว่าจะอนุญาตให้ประชาชนเข้ามาหรือไม่ ในขณะที่ไปถวายบังคมพระบรมศพ ตอบเขาว่า ให้เข้ามาสิ เพราะเหตุว่าวันอาทิตย์เป็นวันสำหรับประชาชนเป็นวันของเขาจะไปห้ามเสียกระไรได้ และยิ่งกว่านั้นยังเป็นวันสุดท้ายก่อนเราจะจากบ้านเมืองไปด้วย ข้าพเจ้าก็อยากจะได้เห็นราษฎร เพราะกว่าจะได้กลับมาเห็นเช่นนี้คงอีกนานมาก”

(กัญญา ธรรมมงคล, คุณ, 2530, น. 5)

และอีกตอนหนึ่ง ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

“ตามทางที่ผ่านมาได้ยินเสียงใครคนหนึ่งร้องขึ้นมาดัง ๆ ว่าอย่าทิ้งประชาชน อยากจะร้องบอกลงไปว่า ถ้าประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้าแล้วข้าพเจ้าจะทิ้งอย่างไรได้ แต่ถ่วงเร็วและเลยไปไกลเสียแล้ว”

(กัญญา ธรรมมงคล, คุณ, 2530, น. 6)

และสอดคล้องกับแนวคิดของท่านผู้หญิง เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2542, น. 416) กล่าวว่า

“ในระยะประมาณ 10 กว่าปีหลัง ๆ นี้ ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา มีบุคคลหลายหมู่หลายคณะที่ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคลมากขึ้นทุกปี ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา ซึ่งเต็มและเรียงรายรอบนอกศาลาดุสิตาลัยจนล้นหลาม ล้วนแต่มาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นหมู่คณะทุกภาคของประเทศไทย จาก 7 พัน 8 พัน จน 9 พันคน จึงเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประทับพระราชทานพระราชดำรัสที่ยาวนานเป็นพิเศษ ซึ่งประกอบด้วยพระบรมราโชบาย พระราชกิจต่าง ๆ ที่ทรงปฏิบัติมาและนโยบายที่จะทรงทำต่อไป ซึ่งผลลัพธ์จะเป็นอย่างไร จะทรงอธิบายอย่างละเอียดตลอดจนพระราชทานให้รับทราบถึงเหตุการณ์ที่ชาวโลกกำลังประสบอยู่ และทรงเปรียบเทียบกับให้เห็นถึงประเทศไทย ทำอย่างไรประเทศไทยจึงจะอยู่รอดและเป็นสุขพอสมควร และจะไม่หลงหลุมพรางที่ตั้งบางประเทศกำลังประสบอยู่ในเมื่อขณะนี้เรายังมีโอกาสที่จะรอดจากบทเรียนที่เราเห็นอยู่รอบตัว และรักษาสีบทวีของคนที่มียุคและให้รอดพ้นจากภัยรอบบ้านด้วย”

และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สนมครุฑเมือง (2553) เรื่อง พระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ระหว่างปี พ.ศ. 2531 – 2542: การวิเคราะห์คุณธรรม 4 ประการ ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมประการที่ 1 การรักษาสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ปรากฏข้อความพบมากที่สุดจำนวน 89 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 62.25 ได้แก่ สาระในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม การแก้ปัญหาการเกษตร การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยสิ่งที่ราษฎรพึงพอใจได้แก่ การเสด็จเยี่ยมเยียน

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ช่วยแก้ปัญหาวิธีการดำเนินชีวิตได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยเฉพาะโครงการพระราชดำริการทำฝนเทียม การแก้ปัญหาหน้าหนาวเสียด้วยการใช้กังหันลม การนำทฤษฎีใหม่ไปแก้ไขปัญหาค่าครองชีพ การตั้งระบบสหกรณ์ชุมชน รวมทั้งการใช้แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระราชกรณียกิจและโครงการพระราชดำริดังกล่าว จึงทำให้พระองค์เป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งแผ่นดิน

สำหรับภาพพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประชาธิปไตย พบน้อยที่สุด เป็นเพราะพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นองค์ประมุขของประเทศไม่เกี่ยวข้องทางการเมือง การปกครองตามรัฐธรรมนูญ พระองค์มีพระราชกรณียกิจและโครงการพระราชดำริเป็นจำนวนมาก จึงเสด็จเยี่ยมเยียนพระราชราษฎรตลอดรัชสมัยของพระองค์ที่ครองราชสมบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของท่านผู้หญิงเกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2542, น. 517) กล่าวว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราในฐานะที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แห่งประเทศประชาธิปไตยได้ปฏิบัติพระองค์ด้วยความระมัดระวังพระองค์ให้อยู่ในขอบเขตของรัฐธรรมนูญที่ทรงมีสิทธิ 3 ประการ คือ ทรงมีสิทธิที่จะได้รับการปรึกษา ทรงมีสิทธิที่จะพระราชทานกำลังใจ และทรงมีสิทธิที่จะตักเตือน สิทธิทั้ง 3 ประการนี้ได้ทรงยึดเป็นหลักปฏิบัติตลอดมา ส่วนกับประชาชนพระองค์ท่านได้พระราชทานความคุ้มครองและพระเมตตาประดุจพ่อกับลูก ซึ่งมีแต่ให้ ทรงตักเตือนให้อยู่อย่างชอบธรรมและมีความมานะ อดทนที่จะประกอบอาชีพที่สุจริตให้อยู่ดีกินดีเพื่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ”

จากการศึกษาและวิจัยครั้งนี้พบการนำเสนอบทกวีนิพนธ์รูปแบบใหม่ ๆ โดยผู้แต่งได้เสนอชนิดของคำประพันธ์หลาย ๆ ประเภทไว้ในเรื่องเดียวกัน แสดงถึง

การมีทักษะการเขียนคำประพันธ์ได้หลายชนิด แต่ขอบเขตการนำเสนอบทกวีมีน้อย ซึ่งส่วนใหญ่เสนอคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพเป็นจำนวนมาก สำหรับฉันทูผู้แต่งคำประพันธ์เสนอไว้ไม่น้อยกว่าชนิดอื่น ๆ เพราะการแต่งจะยากโดยการจำกัดรูปแบบของฉันทลักษณ์ รวมทั้งพบผู้แต่งในลักษณะเครือญาติมากขึ้น เพื่อมีส่วนร่วมในการเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในบทกวีนิพนธ์โอกาสพิเศษเกิดพระเกียรติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในบทกวีนิพนธ์โอกาสพิเศษเกิดพระเกียรติ บทกวีนิพนธ์บางเรื่องจะไม่ระบุชื่อเรื่องหรือผู้แต่ง ทำให้การเรียบเรียงลำดับเรื่องมีปัญหาต่อการจัดรวบรวมจึงควรมีรูปแบบการเสนอบทกวีนิพนธ์ เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ที่ชัดเจน

2. ควรเก็บรวบรวมบทกวีนิพนธ์เกี่ยวกับการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองไว้เป็นข้อมูลที่พสกนิกรน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ เพื่อศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบบทกวีนิพนธ์ในฉันทลักษณ์รูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมเกี่ยวกับการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

2. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมเพลงที่เกี่ยวข้องกับการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2560ก). 89 พรรษาแห่งภูมิพลังแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สุวรรณภูมิเฮอริเทจ.

กรมศิลปากร. (2560ข). พระเสด็จสู่ฟ้า ราษฎร์ล้วนอาลัย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กัญญา ธรรมมงคล, คุณ. (2530). พระอัจฉริยภาพด้านภาษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ภาษาปริทัศน์, 8(1 พิเศษ), 1-34.

กุลทรัพย์ แก่นแม่นกิจ, คุณหญิง. (2560). อัศจรรย์. ใน ศิริรัตน์ ทวีทรัพย์ (บรรณาธิการ), 89 พรรษาแห่งภูมิพลังแผ่นดิน, (61). กรุงเทพฯ: สุวรรณภูมิเฮอริเทจ.

กุลนรี ราชปรีชา. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), ร้อยมณีน้าตารำลึกพระมหากษัตริย์คุณโดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, (10-11). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ท่านผู้หญิง. (2542). ทำเป็นธรรม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

คณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึกและจดหมายเหตุงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร. (2560). นวมินทราศิวาทราชสดุดี. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา. (2560). ร้อยมณีน้าตารำลึกพระมหากษัตริย์คุณ โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2560). นวมรัชชัตติยานุสรณ์: รวมผลงานรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร. กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์.

จตุพร มีสกุล. (2556). การศึกษา “วรรณคดีโคกกล้าย” ในสมัยรัตนโกสินทร์ในฐานะวรรณคดีเฉพาะประเภท. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ชูชาติ ชุ่มสนิท. (2560). องค์อมรมภูมิพลดลสวรรค. ใน ศิริรัตน์ ทวีทรัพย์ (บรรณาธิการ), 89 พรรษาแห่งภูมิพลังแผ่นดิน, (89). กรุงเทพฯ: สุวรรณภูมิเฮอริเทจ.

ไชยปกรณ์ พุทธิธรรมาภ. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), ร้อยมณีน้าตารำลึกพระมหากษัตริย์คุณโดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, (27 - 28). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ดวงมน จิตรจำนง. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), ร้อยมณีน้าตารำลึกพระมหากษัตริย์คุณโดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, (36). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ดุสิต คร่ำสุข. (2560). วิศกรพดุงชาติทวยราษฎร์พินยากจน. ใน ศิริรัตน์ ทวีทรัพย์ (บรรณาธิการ), 89 พรรษาแห่งภูมิพลังแผ่นดิน, (97). กรุงเทพฯ: สุวรรณภูมิเฮอริเทจ.

ณัฐวุฒิ แสงพันธ์. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), ร้อยมณีน้าตารำลึกพระมหากษัตริย์คุณโดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, (34). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

พินัยกรรม ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2564

- ถนอมวงศ์ สุทธิศิริรัตน์ ล้ายอดมรรคผล, บรรณาธิการ (2559). *นิราศภูเขาทอง โดยสุนทรภู่ แปลโดย เสาวนีย์ นีวาตะบุตร*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ทศพล ศรีพุ่ม. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), *ร้อยมณีน้าตาร่ำลือพระมหากษัตริย์คุณ โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช*, (37). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ถันัญญา พิพิชญ์นิชการ. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), *ร้อยมณีน้าตาร่ำลือพระมหากษัตริย์คุณ โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช*, (40 – 41). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ธีรวัฒน์ กล้าวเกลี้ยง. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), *ร้อยมณีน้าตาร่ำลือพระมหากษัตริย์คุณ โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช*, (43). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- นภาพร แสงสุข. (2563). *การศึกษาเปรียบเทียบภาพพจน์ที่ปรากฏในบทเพลงยอดนิยมระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง).
- ประยอม ชองทอง. (2560ก). *น้อมสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ*. ใน ศิริรัตน์ ทวีทรัพย์ (บรรณาธิการ), *89 พรรษาแห่งภูมิพลังแผ่นดิน*, (139). กรุงเทพฯ: สุวรรณภูมิเฮอริเทจ.
- ประยอม ชองทอง. (2560ข). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), *ร้อยมณีน้าตาร่ำลือพระมหากษัตริย์คุณ โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช*, (52). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วรพล จรูญนิชกุล. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), *ร้อยมณีน้าตาร่ำลือพระมหากษัตริย์คุณ โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช*, (64). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วิภาดา ทองวัฒน์. (2559). *บทกวีนิพนธ์เรื่องปานมณีรุ่ง: การวิเคราะห์ภาพพจน์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- สนม ครุฑเมื่อง. (2553). *พระราชดำรัสในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ระหว่างปีพ.ศ. 2531 – 2542: วิเคราะห์คุณค่าธรรม 4 ประการ*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2548). *เจิมจันทร์กั้งสดาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำพันเทพ ธารวณิชการ. (2560). ใน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย, สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณาธิการ), *ร้อยมณีน้าตาร่ำลือพระมหากษัตริย์คุณ โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสถมวารพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช*, (91). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.